

Chojnacki, Władysław

Uzupełnienie do Wykazu polskich druków na Warmii ks. J. Obłąka

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 1, 85-96

1958

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WŁADYSŁAW CHOJNACKI

UZUPEŁNIENIE DO WYKAZU POLSKICH DRUKÓW NA WARMII ks. J. OBLĄKA

„Wykaz polskich druków na Warmii za lata 1800 — 1939” jest pierwszą tego rodzaju bibliografią z terenu Ziem Odzyskanych i zasługuje na bliższą uwagę i dalsze kontynuowanie w postaci uzupełnień, jako jeden z ważkich dokumentów polskości Warmii, a poczęści również Powiśla i Mazur. Druki te bowiem były obliczone nie tylko „*wyłącznie na użytek wewnętrzny nielicznej ludności polskiej na Warmii*” — jak to twierdzi Autor¹⁾ — ale również zaspakajały potrzeby Polaków z Powiśla (głównie w powiatach sztumskim i malborskim), należącego do diecezji warmińskiej, oraz ciągle wzrastającej diaspory katolickiej na Mazurach, którą opiekowali się księża warmińscy. Warmiacy nie ograniczali się zapewne tylko do nabywania druków wymienionych w „Wykazie” (z pominięciem czysto urzędowych listów pasterskich, stanowiących blisko połowę zawartości, które były odczytywane z ambon i do rąk ludności nie dochodziły), ale kupowali również wydawnictwa drukowane gdzieindziej, głównie książki dla ludu wydawane nakładem Walentego Fiałka w Chełmnie, Lambecka w Toruniu i Miarki w Mikołowie, jak świadczą o tym choćby liczne ogłoszenia w „Gazecie Olsztyńskiej”²⁾).

W „Wykazie”, zawierającym ogółem 255 pozycji, zamieszczono wydawnictwa polskie drukowane na terytorium Warmii właściwej w liczbie 106 listów pasterskich i 80 przeważnie dewocyjnych druków (w tym 25 wydanych frakturą na użytek ewangelickich Mazurów), oraz 69 pozycji wydanych na Powiślu (głównie w Kwidzynie), Mazurach i w innych dzielnicach Polski, które ukazały się m. in. dla Warmiaków. Druków tych było niewątpliwie więcej, niż to się dotąd udało stwierdzić, lecz uległy zniszczeniu na skutek zacytowania. Druki takie nie trafiały naogół do bibliotek, bo w XIX w. nigdzie w Polsce nie gromadzono systematycznie w bibliotekach literatury dewocyjnej.

Stosownie do życzenia Autora, wyrażonego na końcu „Wykazu”, zestawilem poniższe uzupełnienie, stosując się do ram chronologicznych³⁾, terytorialnych i rzeczowych przyjętych przez Autora. Jedyne w obrębie poszczególnych działów przyjąłem układ alfabetyczny jako bardziej przejrzysty od chronologicznego, zastosowanego w „Wykazie”. Zdaniem moim bibliografia piśmiennictwa regionalnego ma charakter dokumentacyjny więc i opis bibliograficzny poszczególnych druków winien być bardzo dokładny i jak najwierniej oddawać wygląd karty tytu-

¹⁾ „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 1957, Nr 1 <56> s. 51.

²⁾ Np. w Nr 18 z 1887 r. księgarnia „Gazety Olsztyńskiej” polecała 14 książek wydanych przez Fiałka w Chełmnie.

³⁾ W jednym tylko wypadku odbiegłem od ram chronologicznych podając opis czasopisma „Nowy Czas”, redagowanego i drukowanego w Olsztynie w czasie ostatniej wojny.

lowej druku. Tytuł więc wraz z podtytułami winien być przyłoczony dokładnie, z zachowaniem ówczesnej ortografii, a nawet błędów ortograficznych. Miejsce wydania druku winno być podane w brzmieniu oryginalnym (np. Brunsberga, Holstyn, Holstynek itd.)⁴⁾, natomiast nazwy obecnie ustalone winny się znajdować jedynie obok w nawiasach kwadratowych.

Uzupełnienie niniejsze zawiera ogółem 99 pozycji, w tym 8 druków oznaczonych gwiazdką, które w „Wykazie” były nie dokładnie opisane. Uwzględniłem tu także druki tzw. „gadzinowe”, wydawane w celach germanizacyjnych, gdyż nawet i one są dokumentami polskości. Podobnie wymieniłem druki tłoczone a n t y k w ą przez Antoniego Gąsiorowskiego w Piszcu, bo były sprzedawane głównie w księgarni Kruttkiego w Reszlu podczas kościelnych uroczystości w Świętej Lipce, choć nie miały one aprobaty władz kościelnych i z tego powodu niszczyli je księża⁵⁾. Dewocyjnym charakterem druków warmińskich XIX w. nikt się zrażać nie powinien, gdyż wówczas — jak Polska długa i szeroka — nie było dla ludu innej literatury.

WYKAZ ŹRÓDEŁ WYKORZYSTANYCH

[B a r c z e w s k i Walenty ks.], Z piśmiennictwa polskiego na Warmii w XIX stuleciu. „Gazeta Olsztyńska” 1924 — 1925 (wykorzystane częściowo).

[B a r c z e w s k i Walenty ks.] W i a r o s ł a w, Piśmiennictwo polskie na Warmii w XIX i XX stuleciu. „Gazeta Olsztyńska” 1927 (wykorzystano częściowo).

C h o j n a c k i Władysław, Bibliografia druków polskich w b. Prusach Wschodnich 1543 — 1943 (kartoteka rękopiśmienna zawierająca ok. 1600 pozycji).

E s t r e i c h e r Karol, Bibliografia Polska XIX stulecia. T. 1 — 7. Kraków 1872 — 1882.

E s t r e i c h e r Karol, Bibliografia Polska XIX stulecia. Lata 1881—1900. T. 1 — 4. Kraków 1906 — 1916.

M a ń k o w s k i Alfons ks., Drukarstwo i piśmiennictwo w Kwidzynie. „Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu”. T. 5:1923, Nr 11, s. 173 — 182.

M a ń k o w s k i Alfons ks., Drukarstwo i piśmiennictwo polskie w mniejszych miastach i wsiach pomorskich. „Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu”. T. 6:1924, Nr 5 — 6, s. 63 — 69.

Z i e l i ń s k i Stanisław, Bibliografia czasopism polskich zagranicą 1830 — 1934. Warszawa 1935, s. 308, nb. 3.

1. PRASA POLSKA WYCHODZĄCA NA WARMII

1. Gazeta Polska dla powiatów nadwiślańskich. Kwidzyn 1920. Nakładem Warmińskiego Komitetu Plebiscytowego. (Druk Fr. Kanter w Kwidzynie). Wychodziła we wtorki, czwartki i soboty pod redakcją B. Chmielewskiego. W latach 1921 — 1922 Gazeta Pol-

⁴⁾ W „Wykazie” podawano wyłącznie nazwy wprowadzone urzędowo po 1945 r.

⁵⁾ „Prawdziwy Ewangelik Polski” R. 2:1860, Nr 19, s. 75.

- ska wychodziła w Olsztynie jako Organ Związku Polaków w Prusach Wschodnich z dodatkami: Dla Młodzieży, Wieczory Rodzinne pod redakcją Kazimierza Jaroszyka.
2. Głos Pogranicza. Krajna — Poznańskie — Pomorze. Tygodniowy dodatek do Gazety Olsztyńskiej. Olsztyn, nakład i druk Joanny Pięniężnej. Ukazywał się od października 1929 r. do końca grudnia 1932 r.⁶⁾
 3. Nowy Czas. Allenstein [Olsztyn] 1941 — 1943. Ukazywał się dwa razy w tygodniu, we wtorki i piątki pod redakcją Mariana Bode-mara. Była to „gadzinówka” wydawana dla mieszkańców Mazow-sza i Białostoczczyzny, znajdujących się w ówczesnych granicach Rzeszy. Z dniem 19. XI. 1943 r. przeniesiono redakcję i adminis-trację pisma z Olsztyna do Ciechanowa, gdzie wychodziło do połowy stycznia 1945 r.
 4. Pruski Przyjaciel Ludu. 1900 — 1913 wychodził w Królewcu. Od I. IV. 1913 r. „Druk, nakład i ekspedycja: Drukarnia W. E. Ha-richa w Olsztynie. Za redakcją odpowiedzialny: Książd Max Sko-wronnek w Trelkowie pod Szczytnem”. Tygodnik drukowany frak-turą dla ludności mazurskiej w formacie 31,5 x 23 cm. Przesłał wychodzić w 1921 r. Była to „gadzinówka” wrogo nastawiona do wszystkiego co polskie.
 5. Robotnik Polski. Olsztyn 1923. Organ Narodowego Stronnictwa Robotników na Warmii, wychodzący prawdopodobnie jako tygod-nik do września 1923 r. pod redakcją Lorkowskiego⁷⁾.
 - 6.* Życie Młodzieży. Wychodziło do 1929 r. Redaktorzy: W. Czodrow-ski (1924 — 1926) i Jan Lubomirski (1927 — 1929), obaj z Ol-sztyna.

II. ROZPRAWY O WARMII I MAZURACH

7. C l a g i u s z Tomasz: Opisanie miejsca Święta Lipa, czyli Święta Lipka nazwanego. Tłumaczenie z niemieckiego. Warszawa 1805 80 s. 80.
Jest to tłumaczenie skrótu dzieła Tomasa Klage pt. Historia Lindensis... (Braunsberg 1667), sporządzonego z łacińskiego oryginału: Linda Mariana sive de beatae Virgine Lindensi (1659).
8. Jednodniówka dziesięciolecia plebiscytu na Warmji i Mazurach. Wydana z okazji zjazdu byłych działaczy plebiscytowych w Dział-dowie w dniu 13 lipca 1930 r. Redakcja i druk Franciszka Makoły w Działdowie cm 21,5 x 14,3, s. nlb. 16.
Egz.: Stacja Naukowa PTH w Olsztynie.
9. M a ñ k o w s k i Alfons X.: Warmiacy wśród świeckiego ducho-wieństwa dyecezyi chełmińskiej i pomorskiej. Napisał X. Alfons Mańkowski. [Olsztyn] 1918. Odbitka z »Gazety Olsztyńskiej« cm 20,4 x 14, s. 29.
Egz.: Biblioteka KUL w Lublinie, sygn. 24139 I.
10. Opis św. Lipki. Reszel [ok. 1885]. Nakładem drukarni K. Kruttkle.
11. Plebiscyt na Warmji, Mazurach i Ziemi Malborskiej. (1920 — 1930). Toruń 1930. (Nakładem Zrzeszenia Rodaków z Warmji, Mazur i Ziemi Malborskiej) cm 29,3 x 21,6, s. 24.
Wydął Paweł Sowa.

⁶⁾ (Jaroszyk Henryk), 50-lecie Spółdzielni Chłopów Ziemi Złotowskiej 1906 — 1956. Złotów 1956, s. 15.

⁷⁾ Grygier Tadeusz, Z zagadnień ruchu polskiego na Warmii i Mazurach w latach 1920 — 1923. „Przegląd Historyczny” T. 45:1953, zes. 4, s. 769.

12. Statut Zrzeszenia Rodaków z Warmji, Mazur i Ziemi Malborskiej. Towarzystwo zapisane w Toruniu. Toruń b. r. Drukarnia Robotnicza, s. 14.
13. Steffen Augustyn: Język polskiej Warmii. Część I: teksty. Kraków (1938). Studium Słowiańskie U. J. Skład Główny w Księgarni Gebethnera i Wolffa Warszawa — Kraków — Łódź — Poznań — Wilno — Zakopane, cm 24,3 x 17,2, s. VIII, 81, nlb. 2.
14. Steffen Augustyn: Opowiadania komiczne i podania z Warmii. B. m. w. 1937. Nakładem Towarzystwa Pomocy Dzieciom i Młodzieży Polskiej w Niemczech cm 19,8 x 13,8, s. VI, 87. Biblioteka Warmijska. Dział B: Etnografia, Nr 2.
15. Święta Lipka w Prusiech Wschodnich. B. m. w. 1862 8^o.
- 16.* Ustawy wyborcze dla Prus Zachodnich i Warmii. Gdańsk 1898. Drukiem B[ernarda] Miłskiego cm 16,2 x 11,3, s. 11, nlb. 3.
Egz.: Książnica Miejska w Toruniu, sygn. 3420.
17. Ustawy Związku Kół Spiewaczych na Prusy Zachodnie i Warmię. Lubawa [ok. 1912]. Nakładem i drukiem Bolesława Szczuki.

III. UTWORY LITERACKIE

- 18.* Brodziński Kazimierz: Wiesław czyli Córka opłakana. Sielanka to jest Powieść wiejska Kazimierza Brodzińskiego, [Motto:] „Na tym padole czemuż to leż tyle?” W Holstynie [Olsztynie] i Holstynku [Olsztynku] [1845], do nabycia w drukarni Harycha cm 17 x 9,8, s. 22, frakt.
Wydanie przygotowane do druku przez pastora Gustawa Gizewiusza. Egz.: Biblioteka Narodowa w Warszawie, sygn. I 51785; Biblioteka PAN w Gdańsku, sygn. Dm 2954 (zbiór Mrongowiusza).
- 19.* [Dorant Claude Joseph — autor, tłumacz:] Jasiński Jakub: Pokuta Dwóch Zabójców to jest List Zboynickiego, przez Jakóba Jasińskiego, i Pieśń o Ewie Turkowej przez X. Aleksyusza. Przejrzał i na nowo wydał X. G. Gizewiusz. W Holstynie [Olsztynie] i Holstynku [Olsztynku] [1846] wytłoczył i przedaie Harych cm 17 x 10, s. 19, frakt.
Jest to przedruk utworu pt.: List Bernaweta do Trumana swego przyjaciela pisany z więzienia. Oryginał angielski. Z francuskiego przez ś. p. Jakóba Jasińskiego... Warszawa 1816.
Egzemplarz własny.
20. GORZAŁKA, kwaternica piekielna. Dwie powieści dla towarzystw wstrzemięźliwości. Jansbork [Pisz], 1859. Druk i nakład A. Gąsiorowskiego, antykwa.
21. Kwaternica piekielna (Gietrzwałd 1886. Nakładem Titzlera).
22. Rodziewiczówna Maria: Z gluszy. Olsztyn 1933. Gazeta Olsztyńska. 8^o s. 62.
Odbitka z Gazety Olsztyńskiej.
23. [Schmid Christoph]: Ptasie gniazdko. Powieść dla młodzieży i dla przyjaciół dzieci. Z pism księdza kanonika Krzysztofa Szmidy spolszczył Józef Lompa, członek korespondujący C. K. towarzystwa gospodarczo-rolniczego w Krakowie, członek honorowy towarzystwa przyjaciół Nauk W. X. Poznańskiego. Jansbork [Pisz] 1859. Druk i nakład A. Gąsiorowskiego cm 15 x 9,5, s. 19, nlb. 1, antykwa.
Egz.: Biblioteka PAN w Kórniku.

24. [Schmid Christoph:] Żywot św. Genowefy, Księżniczki Branbanckiej, Hrabiny Zygfrydsburga. Wzorowa powieść dla młodzieży. Z 8-miu obrazkami przez Antoniego Gąsiorowskiego. Johannisburg [Pisz] 1858. Druk i nakład A. Gąsiorowskiego.
25. Suffczyński Kajetan: Zawsze oni. Obrazy historyczne i obyczajowe z czasów Kościuszki i Legionów z ilustracjami Juliusza Kossaka i epigrafami Wincentego Pola. Tom 1 i 2. [Olsztyn] 1923. Druk: „Gazeta Olsztyńska” cm 23,5 x 15, s. 255, 253, nlb. 2.
Egz.: Biblioteka Narodowa w Warszawie, sygn. II 588.637; Stacja Naukowa PTH w Olsztynie.

IV. PODRĘCZNIKI SZKOLNE

26. Bruns Raymund O.: [Katechizm albo nauka wiary katolickiej. W Kwidzynie, drukowane i przedane w Królewskiej Zachodnio-Pruskiej Kanterskiej Drukarni Nadwornej, przed 1864 r.] cena 2 gr. sr. 6 fen.
Wydanie poprzednie: w Brunsberku 1758 i 1770.
27. Elementarz albo nauka początkowego czytania dla szkół narodowych, w Kwidzynie. Polonisch - Deutsches Elementarbuch für den ersten Unterricht im Lesen in Volksschulen. Marienwerder 1829, gedruckt und zu haben in der Königl. Westpreuss. Kanterschen Hofbuchdruckerei cm 16,4 x 10 opr., s. 66.
Egz.: Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, sygn. 211 826.
28. Elementarz albo nauka początkowego czytania dla szkół narodowych, w Kwidzynie. Polnisch - Deutsches Elementarbuch für den ersten Unterricht im Lesen in Volksschulen. Marienwerder 1867, gedruckt und zu haben in der Königl. Westpreuss. Kanterschen Hofbuchdruckerei cm 14,7 x 9,5 opr., s. 66.
Egz. w tekach ks. Mańkowskiego „Prussica”, t. VII, s. 88.
29. Neueingerichtetes ABC- und Lese-Büchlein, nebst Römisch-Kathol. Katechismus für die erste Klasse der Kinder. Zum Gebrauche der West-Preuss, und Ermländischen Königl. Landschulen. Marienwerder 1803, s. 128, po polsku i po niemiecku.
Wiadomość w: Hipler Franz, Bibliotheca Warmiensis oder Literaturgeschichte des Bisthums Ermland. B. 1. Braunsberg und Leipzig 1872, s. 301, przypis 80.
30. Preuss August, E[duard], Vetter J[ohann] A[ndreas]: Przyjaciół Dzieci Polski. Książka do czytania, z niemieckiego na polskie przetłumaczona według nakładu dziesiątego przyjaciół dzieci przez A. E. Preussa i J. A. Vettera wydana dla Szkół początkowych Katolickich przez niektórych Katolickich Kapłanów. Wydanie drugie poprawione. Za zezwoleniem J. W. J. M. X. Biskupa Dyecezyi Chełmińskiej. Królewiec. Nakładem J. H. Bona. 1855. Czcionkami E. J. Dałkowskiego, drukarza i litografa Uniwersytetu Królewieckiego) cm 18,5 x 11,2 opr., s. X, nlb. 2, 308, druk antykwą i tylko częściowo frakturą.
Jest to tłumaczenie Mowitza sporządzone dla użytku ewangelickich dzieci mazurskich, skontrolowane i przerobione przez Gizewiusza i Mrongowiusza przy współpracy K. W. Wójcickiego i A. Maciejowskiego z Warszawy. Różni się ono od wydania dla Mazurów pt. „Przyjaciół młodzieży” tylko zastąpieniem niektórych fragmentów dotyczących kościoła ewangelickiego wstawkami dotyczącymi kościoła katolickiego.
Egzemplarz własny.

31. Xiązka Uczebna dla Szkół Biskupstwa Warmińskiego. Za najwyższym zwierzchności krajowej y Biskupiey pozwoleniem. We Gdańsku 1821, Nakładem drukarni nadworney Wedela. 8^o s. nlb. 2, 410, nlb. 6.

Egzemplarz u rodziny Samulowskich w Gietrzwałdzie.

V. DZIELKA APOLOGETYCZNO-ASCETYCZNE

32. B a d u r a Jerzy Ks.: „Jam jest prawda” Rozmyślanie niedzielne. Olsztyn [1926]. Nakładem „Mazurskiego Przyjaciela Ludu” Druk J. Pięniężnej w Olsztynie [recte: Drukarnia „Współczesna” w Warszawie.] cm 19,6 x 13,7, s. 14 z podobizną autora, frakt.
Odbitka z „Gazety Mazurskiej” 1926, Nr 2—7.
Egz.: Biblioteka Miejska im. Zielińskich w Płocku, Nr akcesji 1422/52.
33. Biblia i Grzesznik. W Holsztynku [Olsztynku] drukowano w Drukarni Harycha [ok. 1840 r.].
Wiadomość w: Chreścianin w służbie swego Pana, s. 12.
34. Chreścianin [!] w służbie swego Pana. Powieść prawdziwa. W Holsztynku [Olsztynku] drukowano w Drukarni Harycha. [Ok. 1842] cm 16,2 x 10 opr., s. 12.
(Do nabycia u Gustawa Ehlertha w Olsztynie i u Jakóba Goerca w Gogolinie w okolicy Grudziądza. No 5).
Egz.: Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, sygn. 60162.
35. Głosy pobudzające to iest krótkie rozmyślania nabożne według pisma ś. na każdodziennie używanie domowe z niemieckiego na polski ięzyk przełożone [przez Augusta Wilhelma Czygana]. [Barczewo] 1858. Nakład domu miłosiernego w Wartemborku [Barczewie]. (Druk [!] Krafferta w Wartemborku [Barczewie] cm 16,8 x 10,5 opr., s. 506, nlb. 2, frakt.
[Przedmowa zakończona:] (W Wielbarku, 3 Kwietnia 1858. A. Czygan, kazn[odzieja]. ewang[elickij].)
Egz.: Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, sygn. 2970.
- 36.* [Hipler Franciszek]:^o) Objawienia Matki Bożkiej w Gietrzwałdzie dla ludu katolickiego podług urzędowych dokumentów spisane. Za pozwoleniem najprzew. ks. biskupa Warmińskiego. Dochód dla misyi. W Brunsberdze [Braniewie] 1878. Drukiem i nakładem drukarni Warmińskiej (J. C. Pohl) cm 19 x 12,5, s. 80, ilustr.
Egz.: Książnica Miejska w Toruniu; zbiory prywatne mgra Wł. Ogrodzińskiego w Olsztynie.
37. R[o m a n Stanisław] i S[a m u l o w s k i Andrzej]: Objawienia Najświętszej Maryi Panny w Gietrzwałdzie, z źródeł autentycznych na miejscu i z różnych pism zebrali R. i S. Pelplin i Gietrzwałd, 1878. Nakł. Romana i Samulowskiego, czcionkami St. Romana. 8^o mała s. 48.
38. T o m a s z (z K e m p i s): O naśladowaniu Jezusa Chrystusa podług niemieckiego tłumaczenia lipskiego Krehla przekład dokonany [przez Antoniego Gąsiorowskiego]. Johannisburg [Pisz] 1857. Nakładem i drukiem A. Gąsiorowskiego s. 256, anlykwa.
39. Uwaga nad prorocstwem Ś. Pawła Apostola o człowieku grzechu i synu zatracenia. 2 Tessal. r. 2. W Morażu drukowano i do dostania u C. H. Harycha. 1835 cm 12,1 x 9,5, s. 59.
Egz.: Biblioteka Jagiellońska w Krakowie, sygn. I 40788.

^o) Nazwisko autora zostało rozwiązane na podstawie „Wykazu” ks. J. Obliąka.

40. Uwaga nad prorocstwem św. Pawła apostoła o Apostazyi, czyli odpadnieniu od prawej wiary w czasach ostatecznych, w Morongu [Morągu] 1835 u Harycha. 16^o s. 55.
41. Uwagi nad prorocstwem Pawła Apostoła o Apostazyi czyli odpadnieniu od prawej wiary w czasach [!] ostatecznych. Kwidzyn 1835, u A. Baumianna. 16^o s. 55.
42. Złote Abecadło dla młodych i starych wszystkich stanów. Ważne reguły bogobojnego życia chrześcijańskiego; wierszami, w porządku alfabetycznym ułożonymi. Jansbork [Pisz], 1858. Druk i nakład A. Gąsiorowskiego, antykwa.

VI. SPIEWNIKI

a) ludowe

43. Gąsiorowski Antoni: Wybór 20-stu pieśni i prusko-patryotycznych dla żołnierzy i dla szkół narodowych, wydał Antoni Gąsiorowski na rzecz ogólnego funduszu krajowego dla wsparcia ojczystych weteranów i inwalidów jako dzieł [!] nacyonalny. Poszyt I. Johannsburg [Pisz] 1854. Druk i nakład A. Gąsiorowskiego. 12^o s. 47, antykwa.
44. Różne pieśni dziadowskie. Drukowano w Drukarni Kantera w Kwidzynie ok. 1858 r.
Jedna z pieśni przedrukowana w „Nadwiślaninie” 1358, Nr 70.
45. Steffen Augustyn: Zbiór polskich pieśni ludowych z Warmji. Tom III. B. m. w. 1937. Nakładem Towarzystwa Pomocy Dzieciom i Młodzieży Polskiej w Niemczech. Czcionkami Drukarni Powściągliwość i Praca w Krakowie cm 19,2 x 13,3, s. nlb. 8, 142.

b) religijne

46. Dwie pieśni nabożne: 1) o Ś. Barbarze; 2) o wtargnięciu Tatarów do Polski w r. 1656. Druk i nakład A. Gąsiorowskiego w Jansborku [Piszu] 1858.
47. Historyja i pieśń o N. P. Maryi Łąkowskiej. Druk i Nakład A. Gąsiorowskiego w Jansborku [Piszu] 1858.
48. Historia i pieśń o wiecznym Żydzie. Druk i nakład A. Gąsiorowskiego w Jansborku [Piszu] 1859.
49. K w a ś n i e w s k i Franciszek X.: Pieśń pokutna: Życie jak błogosławione, komu grzechy odpuszczone... Olsztyn [ok. 1850] Drukiem Haricha.
Ukazało się w XIX w. w Olsztynie kilkanaście wydań tej pieśni, stanowiącej tłumaczenie pieśni niemieckiej: Seelig himmlisch ist das Leben.
- 50.* Na pamiątkę stoletniej Koronacyi N. Maryi Łąkowskiej. (W Kwidzynie. Czcionkami Królewskiej Zachodnio-Pruskiej drukarni nadwornej Kantera. 1852.) 8^o s. 16.
51. [Osiem pięknych pieśni religijnych.] (W Kwidzynie. Czcionkami Królewskiej Zachodnio-Pruskiej drukarni nadwornej Kantera, [przed 1864 r.]) 8^o s. 16.
52. Pieśni do N. M. Panny. (W Kwidzynie [ok. 1855]. Czcionkami i drukiem Król. Drukarni Nadw. Kantera s. 16.
53. Pieśń, o N. P. Maryi w obrazie Leżajskim cudami słynącej, która się prostemu człowiekowi, Tomaszowi Michałkowi najpierw objawiła. Druk i Nakład A. Gąsiorowskiego w Jansborku [Piszu] 1859.

54. Supplement Melodyj do zbioru pieśni nabożnych dla dyecezyi War-
mińskiej. Lipsk przed 1922 r.
Wiadomość w przedmowie do: Zbioru pieśni i modlitw dla dye-
cezyi Warmińskiej... Wydanie 6 z 1922 r.
55. T o l s d o r f Walenty X.: Druga pieśń dla członków bractwa
wstrzeźliwości olsztyńskiego powiatu, ułożył X. Walenty Tols-
dorf <osobną nutę.> Olsztyn 1849. Drukiem Haricha.
56. T o l s d o r f Walenty X.: Pieśń dla członków bractwa wstrzeź-
liwości olsztyńskiego powiatu, ułożył X. Walenty Tolsdorf jako
kapelan w Olsztynie. <Na nutę: „Jeszcze Polska nie zginęła,>
Olsztyn 1844. Drukiem C. H. Haricha.
57. T o l s d o r f [Walenty] K[siądz]: Pieśni Pogrzebowe. Przes[!]
K. Tolsdorf. Szczytno. Czcionkami J. E. Jaenike. 1854 cm
16 x 10,2, s. nlb. 2, 26.
Egz.: Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, sygn. U 217.
58. Trzy pieśni (Gietrzwałd 1886. Nakładem Titzlera).
59. Wianek pieśni nabożnych, zawierający: 1) pieśń o N. P. Maryi
Świętolińskiej; 2) o Ś. Janie Niepomucenie[!]; 3) o sądnym dniu.
Druk i Nakład A. Gąsiorowskiego w Jansborku [Piszu]. 1858.
60. Zbiorek różnych pieśni. (Drukowano w Król. Zach. Prusk. Nadw.
Drukarni Kantera w Kwidzynie.), [ok. 1850] 16^o s. 16.
61. Zbiór pieśni kościelnych. Sztum 1866. W Drukarni Wenera.
„Pielgrzym” 1869, Nr 28.
62. Zbiór rozmaitych pieśni. Kwidzyn 1815. Kanter.
Zawiera m.in. „Pieśni na pochwałę monarchów i biskupów
polskich”.
Wiadomość w: M a ñ k o w s k i Alfons ks.: Pod rządami Pruskie-
mi. Poznań 1927, s. 16.

VII. MODLITEWNIKI I MODLITWY

- 63.* [A l a c o q u e Marguerite Marie]: Dziewięć usług do Najśw.
Serca Jezusowego podług Bł. Małgorzaty Maryi Alakok. Olsztyn
1885, s. 100.
[Przedmowa zakończona:] [Pisałem w Biskupcu w dzień św. Jana
Chrz. 1885. X. W. Barczewski].
- 64.* B a r c z e w s k i Walenty ks.: Chleb anielski. Wydanie 2 pomno-
żone. Dülmen Westfalia (1895). Laumann 8^o s. VII, 510.
Egz.: Biblioteka Uniwersytecka w Münster (NRF).
65. G e r t r u d a św.: Książka św. Gertrudy. W Kwidzynie, druko-
wane i przedayne w Królewskiej Zachodnio-Pruskiej Kanter-
skiej Drukarni Nadworney [przed 1864 r.] 8^o, antykwa, cena
8 gr. sr.
Zapewne przedruk wydania opolskiego z 1853 r., stanowiącego
skrót wydania drukowanego w Braniewie (Brunsberk) 1746.
66. Książeczka Jubileuszowa, Nauki i modlitwy na jubileusz roku
1904. Ułożył kapłan dyecezyi Warmińskiej. Za pozwoleniem
najprz. X. Biskupa Warmińskiego. Olsztyn 1904. Drukiem i na-
kładem gazety „Allens[!] Volksbl[!]att” cm 14,5 x 10,5,
s. 45, nlb. 1.
Egz.: Stacja Naukowa PTH w Olsztynie.
67. Na Pamiątkę Misyi Świętej w Biskupcu od 7-go do 15-go kwiet-
nia [!] 1923 r. przez WW. OO. Franciszkanów. Ratuj duszę swoją
za każdą cenę! Jeżeli w grzechu śmiertelnym umrzesz, na wieki
w piekle gorzeć będziesz. B. m. w. [1923] cm 12 x 7, k. nlb. 2.
Zbiory prywatne mgra Władysława Ogrodzińskiego w Olsztynie.

68. Nieszpory. Olsztyn po 1844 r. Druk C. H. Haricha.
69. Officium codzienne różanego [!] nabożeństwa z Przydatkiem katechizmu dla wygody pobożnych ludzi wydrukowane. W Kwidzynie, drukowane i przedayne w Królewskiej Zachodnio-Pruskiej Kanterskiej Drukarni Nadworney. Rok druku 1853. 32^o s. 296.
70. Officium codzienne z różnemi nabożeństwami ku większej czci Bogu i matki jego niepokalane [!] poczętej także inszych świętych Patronów krótko zebrane a dla wygody Chrześciańskiej z różnemi przydatkami odnowione w Kwidzynie drukowana i przedayna w królewskiej zachodnio-pruskiej Kanterskiej Drukarni nadworney 1833 4^o mała s. 292.
71. Proście a będzie wam dano, zbiór nabożeństwa katolickiego, z książek aprobowanych wyjęty za pozwoleniem Najprzew. ks. biskupa warmińskiego przez kapłana dyecezyi chełmińskiej. Olsztyn na Warmii [1893]. Nakładem i drukiem E. Buchholtza. 16^o s. 493.
72. Stacje Męki Pańskiej. Olsztyn po 1844 r. Druk C. H. Haricha.
73. Sto zaświadczeń do pierwszej Komunii przyjętych. Wydanie drugie. Malbork 1846. Dormann 8^o.
74. Wybór Modlitw które od S. P. Piusa VI Papieża Są Obiasione I Wyłożone. Edycya pomnożona Modlitwami Porannemi, Wieczornemi, do Spowiedzi i Komunii Sw. Oraz Pieśniami do Mszy Ś. w Kwidzynie 1803. Drukowano u Jana Jak. Dan. Kantera, J. K. Mośc. Pruskiej Nadwornego Drukarza. 32^o s. 136.
Z niemieckiego wydania augsburskiego (1802) przetłumaczył ks. Weinreich, proboszcz w Chełmnie.
75. Wybór modlitw Przy Różańcowym nabożeństwie i krótkim katechizmie. Na chwałę większą Boską i Najswiętszej Panny Maryi wysławienie. Wydanie 14. W Kwidzynie drukowany y przedayny w Królewskiej Zachodnio-Pruskiej Kanterskiej Drukarni Nadworney. (1832) s. 490.
76. Wybór modlitw Przy Różańcowym nabożeństwie i krótkim katechizmie. Na chwałę większą Boską i Najswiętszej Panny Maryi wysławienie. W Kwidzynie drukowany y przedayny w Królewskiej Zachodnio-Pruskiej Kanterskiej Drukarni Nadworney. (1850).
77. Xiążeczka Jubileuszowa dla Biskupstwa Warmińskiego 1827.
Wiadomość w: „Zeitschrift für die Geschichte und Altertumskunde Ermlands” T. 11, zes. 34 (1895), s. 334.
78. Zaświadczenia o Komunii św. Malbork 1845. E. J. Dormann.
79. Zbiór Modlitw dla Dyecezyi Warmińskiej Za rozporządzeniem Najprz. Ks. Biskupa Warmińskiego [Augustyna Bludaua]. Brunsberga [Braniewo] 1914. Drukiem i nakładem drukarni Warmińskiej cm 15,5 x 10 opr., s. 208, nlb. 2.
Współwydano z: Zbiór Pieśni i Modlitw dla Dyecezyi Warmińskiej... (por. „Wykaz” część 2, s. 12, poz. 41), ale sprzedawano „Zbiór Modlitw” również osobno.
80. Zbiór Modlitw dla Dyecezyi Warmińskiej. Za rozporządzeniem Najprz. Ks. Biskupa Warmińskiego [Augustyna Bludaua]. Wydanie drugie. Brunsberga [Braniewo] 1922. Drukiem i nakładem drukarni Warmińskiej. (X. K. Skowroński) cm 16 x 10 opr., s. 201.
Współwydano z: Zbiór Pieśni i Modlitw dla Dyecezyi Warmińskiej... (por. „Wykaz” część 2, s. 12, poz. 42), ale sprzedawano „Zbiór Modlitw” również osobno.

VIII. KALENDARZE ⁹⁾

81. Kalendarz dla Ewangelików na rok 1932, który jest rokiem przestępnym, zawierającym w sobie 366 dni. Podług południka królewieckiego jest astronomiczny i kościelny kalendarz ułożony. Rocznik dziewiąty. Wydany nakładem Zrzeszenia Ewangelików Polaków, staraniem Redakcji „Nowin” [1931]. Druk L. Mioduszewskiego w Warszawie, Złota 45 [recte: Druk. S. Pieniężnego w Olsztynie] cm 25 x 15,5, s. 151, frakt.
82. Kalendarz dla Ewangelików na rok 1933, który jest rokiem zwyczajnym, zawierającym w sobie 365 dni. Podług..., j. w. Rocznik dziesiąty. Wydany nakładem Zrzeszenia Ewangelików Polaków w Warszawie, staraniem Redakcji „Nowin” [1932]. Druk. S. Pieniężnego w Olsztynie. Cm 21,8 x 15,8, s. 128, nlb. 1, frakt.
83. Kalendarz dla Ewangelików na rok 1934, który jest rokiem zwyczajnym, zawierającym w sobie 365 dni. Podług..., j. w. Rocznik jedenasty. Nakładem Zrzeszenia Ewangelików Polaków w Warszawie [1933]. Czcionkami S. Pieniężnego w Olsztynie cm 22,7 x 15,5, s. 116, frakt.
W drukarni Seweryna Pieniężnego odbito również dalsze roczniki „Kalendarza dla Ewangelików” (1935 — 1938), których nie dało się odszukać.
84. Kalendarz dla Mazurów na rok 1926, który jest rokiem zwyczajnym, zawierającym w sobie 365 dni. Podług południka królewieckiego jest astronomiczny i kościelny kalendarz ułożony. Rocznik trzeci. Wydany nakładem Redakcji „Mazurskiego Przyjaciela Ludu” G. m. b. H. w Szczytnie [1925]. Druk J. Pieniężnej w Olsztynie [recte: Drukarnia „Współczesna” w Warszawie] cm 21,8 x 15,1, s. 152, frakt.
85. Kalendarz dla Mazurów na rok 1927, który jest rokiem zwyczajnym, zawierającym w sobie 365 dni. Podług..., j. w. Rocznik czwarty. Wydany nakładem Redakcji „Mazurskiego Przyjaciela Ludu” [1926]. Drukarnia J. Pieniężnej w Olsztynie [recte: Drukarnia „Współczesna” w Warszawie.] cm 22,7 x 15,5, s. 144, frakt.
Dodatek: Targi w roku 1927. (W obwodzie Rejencji Olsztyńskiej i Gąbińskiej) [Drukarnia Joanny Pieniężnej w Olsztynie] cm 19,3 x 14, s. nlb. 4, antykwa.
86. Kalendarz dla Mazurów na rok 1928, który jest rokiem przestępnym, zawierającym w sobie 366 dni. Podług..., j. w. Rocznik piąty. Wydany nakładem Redakcji „Mazurskiego Przyjaciela Ludu” G. m. b. H. w Szczytnie [1927]. Druk J. Pieniężnej w Olsztynie

⁹⁾ „Kalendarz dla Mazurów” był początkowo drukowany w Warszawie (roczniki: 1 — 8 za lata 1924 — 1931) w ilości 3.500 egzemplarzy, z czego 3.000 przrzucono na Mazury (z miejscem druku na karcie tytułowej: druk. J. Pieniężnej w Olsztynie), a 500 rozpowszechniano na terenie Działdowszczyzny (pod firmą nakładcy właściwego: Zrzeszenie Ewangelików Polaków w Warszawie). Ponadto drukowano jeszcze 500 egzemplarzy z odmienną kartą tytułową jako „Kalendarz dla Ewangelików”, przeznaczony dla ludności ewangelickiej w południowej Wielkopolsce. Począwszy od 1931 r. „Kalendarz dla Mazurów” (oba nakłady różniące się nazwą nakładcy) i „Kalendarz dla Ewangelików” były rzeczywiście drukowane w Olsztynie i z tego powodu zamieszcza się tutaj ich opisy bibliograficzne. Redaktorką „Kalendarza” była Emilia Sukertowa-Biedrawina, która opracowała pierwszych piętnaście roczników, ostatni zaś rocznik (szesnasty z 1939 r.) ukazał się pod redakcją Karola Małika.

- [recte: Drukarnia „Współczesna” w Warszawie] cm 19,3 x 13,5 s. 148, frakt.
87. Kalendarz dla Mazurów na rok 1929, który jest rokiem zwyczajnym, zawierającym w sobie 365 dni. Podług..., j. w. Rocznik szósty. Wydany nakładem czasopisma „Mazur” [1928]. Druk J. Pieniężnej w Olsztynie [recte: Drukarnia „Współczesna” w Warszawie] cm 22,4 x 15,3, s. 144, frakt.
 88. Kalendarz dla Mazurów na rok 1930, który jest rokiem zwyczajnym, zawierającym w sobie 365 dni. Podług..., j. w. Rocznik siódmy. Wydany nakładem czasopisma „Mazur” [1929]. Druk J. Pieniężnej w Olsztynie [recte: Drukarnia „Współczesna” w Warszawie] cm 21,5 x 15,5, s. 148, frakt.
 89. Kalendarz dla Mazurów na rok 1931, który jest rokiem zwyczajnym, zawierającym w sobie 365 dni. Podług..., j. w. Rocznik ósmy. Wydany nakładem czasopisma „Mazur” [1930]. Druk J. Pieniężnej w Olsztynie [recte: Drukarnia „Współczesna” w Warszawie] cm 23 x 15,5, s. 152, frakt.
 90. Kalendarz dla Mazurów na rok 1932, który jest rokiem przestępnym, zawierającym w sobie 366 dni. Podług..., j. w. Rocznik dziewiąty. Wydany nakładem Zrzeszenia Ewangelików Polaków w Warszawie, staraniem Redakcji „Gazety Mazurskiej” [1931]. Czcionkami S. Pieniężnego w Olsztynie cm 25 x 15,5, s. 156, frakt.
 91. Kalendarz dla Mazurów na rok 1933, który jest rokiem zwyczajnym, zawierającym w sobie 365 dni. Podług..., j. w. Rocznik dziesiąty. Szczytno <Ortelsburg> [1932]. Nakładem czasopisma „Mazur” w Szczytnie. Czcionkami S. Pieniężnego w Olsztynie cm 22,5 x 15,5 s. 136, nlb. 1, frakt.
 92. Kalendarz dla Mazurów na rok 1934, który jest rokiem zwyczajnym, zawierającym w sobie 365 dni. Podług..., j. w. Rocznik jedenasty. Szczytno <Ortelsburg> [1933]. Nakładem czasopisma „Mazur” w Szczytnie. Czcionkami S. Pieniężnego w Olsztynie. cm 21,5 x 14,5, s. 116, frakt.

IX. VARIA

93. Friedrich Alojzy: Historje cudownych obrazów Marji Panny w dyecezi chelmińskiej i warmińskiej. Pelplin 1914. Druk i nakład „Pielgrzymia” 8^o s. 128.
94. List Niebieski, znaleziony w Rzymie przed ołtarzem ś. Michała Archanioła. Druk i Nakład Antoniego Gąsiorowskiego w Jansbor-ku [Piszu]. 1858, antykwa.
95. [Scott] Walter: Obraz Rewolucji Francuzkiej poprzedzający życie Napoleona Bonapartego Cesarza Francuzów, pierwolnie w angielskim języku wydany przez Waltera Skotta, a teraz na Polski język przelożony przez Pułkownika Karóla Sarnowskiego w trzech Tomach, z sześciu części złożonych. W Mohrungu drukowano u C. H. Haricha. 1833 cm 17,9 x 10,7, s. nlb. 2, XXXII, antykwa.

Konspekt dzieła, stanowiący wstęp do tomu pierwszego, które się zapewne nie ukazało w druku.

Egz.: Biblioteka PAN im. Zielińskich w Płocku.

96. [S k o w r o n n e k M a x:] Wschodnioprusacy, czy śpita? Ocućcie się!! Polski nieprzyjaciel zagraża naszemu państwu! [Olsztyn, w styczniu 1919 r.]
Odezwa antypolska wydana w nakładzie 65.000 egzemplarzy. Wiadomość w: „Gazeta Olsztyńska” z 18 stycznia 1919 r.
97. S z a d o w s k i Jan ks.: Towarzystwo św. Bonifacego i św. Wojciecha w dyecezyach Chełmińskiej i Warmińskiej. Mowa wygłoszona na walnym zebraniu katolików w Gdańsku 1891 przez ks. Jana Szadowskiego z Królewca. Gdańsk 1891. Nakładem i drukiem B[ernarda] Miłskiego 8^o s. 15.
98. T u r o w s k i Jakub: Jakuba Turowskiego, starego doświadczonego leśnika i myśliwego KLUCZ do bardzo ważnych tajemnic. Jansbork [Pisz]. Druk i Nakład Antoniego Gąsiorowskiego [1858], antykwa.
99. T u r o w s k i Jakub: Jakuba Turowskiego Klucz do bardzo ważnych Tajemnic. Olsztyn [ok. 1931] (Wydawnictwo „Mazura” w Szczytnie. Drukiem S. Pięknego w Olsztynie) cm 29,8 x 12,8 s. 28, frakt., tyt. okładkowy.

Redakcja „Komunikatów” uprzejmie prosi Czytelników o nadsyłanie dalszych uzupełnień i uwag o drukach polskich na Warmii nie umieszczonych w poprzednio drukowanym „Wykazie” ani w niniejszym uzupełnieniu.